

Връзката между доходи и цени

Какво можем да научим от цената на едно подстригване

Слави СЛАВОВ*

ИЛЮСТРАЦИЯ: ISTOCK PHOTO

През последните години инфлацията в България почти винаги е била малко по-висока от тази в страните от еврозоната. За периода 1998 - 2006 средната инфлация у нас е била около 5.5% годишно, което е с около 4% над инфлацията в Германия например. Устойчиво високата инфлация у нас редовно поражда тревожни коментари за намаляваща конкурентоспособност на страната.

Към днешна дата тази тревога е неоправдана. Най-бързият начин да разберете защо малко по-високата инфлация в България не е проблем е да отидете да се подстрижете. Ако се подстрижете в София, това ще струва около 4 лева. А ако сторите това в Париж, същото подстригване ще струва 13 евро, тоест 6-7 пъти повече. Българските и френските бръснари имат еднаква производителност. Тогава единственият начин доходите на нашите бръснари да достигнат тези на френските е цената на едно подстригване у нас да достигне тази във Франция. Ако искаме това догонване да се случи през идните 25-30 години, тогава за същия период инфлацията във френските салони в България трябва да бъде малко по-висока от тази във Франция. През последните 10 години у нас наблюдаваме началото на това догонване.

Изследване на Асаф Зусман разглежда връзката между растежа на реалните доходи и растежа на цените в така наречените конвергентни клубове - групи страни, между които има свободен обмен на капитали и технологии. Изследването има теоретична и емпирична част. Теоретичната част разработва връзката между продуктивност, икономически растеж, заплати и цени. Тук се представя ефектът на Ба-

ласа - Самюелсън в модел, в който се произвеждат два типа блага - търгуеми и нетъргуеми. Търгуеми са тези блага, които лесно прекосяват националните граници и за които световните пазари налагат единна цена - битовата електроника например.

Поради по-добри технологии и повече наличен физически и човешки капитал производителността на труда в търгуемия сектор на една богата икономика е по-висока от тази в бедните икономики. Тогава заплатите в търгуемия сектор на водещата икономика ще бъдат по-високи от тези в търгуемия сектор на догонващите страни.

Нетъргуеми са благата, за които е трудно или скъпо да прекосяват национални граници - класически пример е услуга като подстригването. При подстригването няма разлика в производителността между догонващи и водещи икономики, защото за него не се изисква особен капитал или технологии. При интегриран пазар на труда във водещата икономика високите заплати в търгуемия сектор повличат нагоре и тези в нетъргуемия. А високите заплати водят до високи цени на нетъргуемите блага във воде-

щата икономика. Ето защо подстригването в Париж е много скъпо от това в София, при все че цените на битовата електроника са горе-долу еднакви. Потребителската кошница и в двете страни включва търгуеми и нетъргуеми стоки. Затова общото ниво на цените е по-високо във водещата икономика.

Ако благодарение на свободния обмен на капитали и технологии производителността в търгуемия сектор на бедната икономика започне да настига

Догонването при реалните доходи върви ръка за ръка с догонването при номиналните ценови равнища

тази в богатата, тогава и заплатите в търгуемия сектор на догонващата страна ще започнат да нарастват. Това ще повлече нагоре и заплатите в нетъргуемия сектор. И тъй като това не е съпроводено с повишаване на производителността в нетъргуемия сектор, цените на нетъргуемите стоки ще растат, а за-

едно с тях и общото ниво на цените в догонващата икономика. Това обяснява защо инфлацията в България е по-висока от тази в Германия и Франция.

Заключението на модела е, че догонването при реалните доходи върви ръка за ръка с догонването при номиналните ценови равнища, тъй като и двата процеса се движат от свободния обмен на капитали и технологии между страните в „конвергентния клуб“.

В емпиричната част на изследването Зусман прилага модела си към 24 страни - членки на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. За периода 1950 - 1990 г. авторът установява, че догонващите страни започват с ниски реални доходи и ниски ценови равнища, а процесът на догонване при реалните доходи е съпроводен с повишаване на относителното ниво на цените в догонващите спрямо водещите страни.

Лесно е да приложим метода от това изследване към страните от ЕС, които също са „конвергентен клуб“. Можем да обобщим в графика данни на Евростат за доходите на глава от населението и за общото ниво на потребителските цени във всяка от страните - членки на ЕС (без Люксембург, който по ред причини е по-особен случай). Точката в долния ляв ъгъл на графика с координати (32.43) е България. През 2005 г. доходите на средния българин, измерени като БВП на глава от населението по стандарт на покупателната способност (СПС), са били само 32% от средното за ЕС, който тогава е имал 25 страни членки. А общото ниво на цените в България е било едва 43% от средното за ЕС-25.

С какво може да ни бъде полез-

на тази графика? Първо, статистическият анализ ни позволява да нагледим по оптимален начин права линия към облака точки. Можем да тълкуваме тази права като индикатор за това дали равнището на цените в дадена страна е твърде ниско или високо. Според графиката за България не може да се каже нито едното, нито другото. „Българската“ точка е почти „кацнала“ на правата линия. Тоест общото ниво на цените у нас е такова, каквото бихме очаквали предвид ниските доходи. Тази графика опровергава тезата, че България има проблем с конкурентоспособността на макроноиво. В контекста на графиката това би могло да се каже само ако българската точка беше много над правата линия, с други думи, ако общото ниво на цените у нас беше доста по-високо от това, което бихме очаквали за страна с ниски доходи.

Второ, можем да тълкуваме правата линия като индикатор за това какво ни чака в бъдеще. Ако пазарните реформи в България продължават, реалните доходи ще догонват тези в ЕС. Паралелно общото ниво на цените у нас ще доближава това в ЕС. С постоянство и късмет това догонване може да се случи за 25 - 30 години. За това е нужно темпът на ръст на БВП на глава от населението в България да изпреварва с 4-5% годишно средния темп в страните от ЕС. Паралелно темпът на инфлация у нас ще надвишава този в ЕС с около 3-4% годишно. ■ К

* Слави Т. Славов е асистент по икономика в Pomona College, CAII
Zusman, A., Real Exchange Rate Behavior in a Convergence Club, Working Paper, Department of Economics, Cornell University

ВРЪЗКА МЕЖДУ РЕАЛНИ ДОХОДИ И ЦЕНОВИ РАВНИЩА

през 2005 година за страните от Европейския съюз

